

Дата: 25.01.2023

Група 12

Урок № 1

Тема: Право – соціальна цінність, складова частина загальнолюдської культури.

Мета: з'ясувати поняття «право», визначити у чому полягає його соціальна цінність; дослідити які правила та норми поведінки існують у суспільстві.

Хід уроку

1. Право у житті кожного з нас

Все у світі, у природі, навіть в окремії державі підпорядковується певним законам та існує за своїми правилами. Важко жити в суспільстві й працювати на його благо в хаосі, безладі, керуючись лише правилом «що хочу, те й роблю». І тому люди з давніх-давен почали впорядковувати своє життя.

Люди протягом свого існування завжди прагнули організувати, упорядкувати, врегулювати своє життя. Тому вони постійно вигадували якісь правила, бо без них порядку не має.

Правило – це загальноприйнятий спосіб та порядок дій, певне положення, у якому відображено взірець діяльності або поведінки людини. Правила – це певні положення, у яких відбито взірець діяльності або поведінки людини.

1.1. Які правила існують у суспільстві

1) звичаї і традиції – це правила поведінки, що склалися історично й закріпилися у суспільстві внаслідок багаторазового використання (звичай – свято останнього дзвоника; традиція – зустрічати гостей хлібом-сіллю);

2) релігійні норми – це правила, що відображають ставлення до Бога, регулюють порядок відправлення релігійних обрядів;

3) корпоративні норми – це норми, що встановлюють і забезпечують об'єднання громадян (наприклад, норми Статуту гімназії);

4) норми моралі – це правила, що регулюють поведінку людей з точки зору поглядів суспільства про добро і зло, справедливість, совість, честь, гідність, дотримання яких забезпечується силою громадської думки;

5) норми права – це загальнообов'язкові правила поведінки, які встановлює та охороняє держава (наприклад, закони, укази...);

6) соціальні норми – правила загального характеру, що регулюють їх забезпечують різноманітні засоби впливу (види соціальних норм перераховані вище).

Правила, які регулюють відносини між людьми у певній сфері життя (сім'ї, під час навчання, на роботі), називаються галузями права.

Конкретні загальнообов'язкові правила – це норми права.

Відносини між людьми, що регулюються цими нормами та законами, називаються правовідносинами. Учасники правових відносин в юридичній літературі називають суб'єктами правовідносин.

Суб'єкти правовідносин – це окремі люди, підприємства, установи, організації і вся держава в цілому, які відповідно до норм права виступають носіями суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. Об'єкти правових відносин – це конкретні речі та види власності, з приводу володіння якими суб'єкти вступають у правові відносини між особою.

1.2. Ознаки і сутність права

Право – це система загальнообов'язкових правил поведінки (норм права), які встановлює та охороняє держава для регулювання відносин в суспільстві

Основні ознаки права:

- універсальність (право визначає межі свободи та рівність людей у реалізації та захисті їхніх інтересів);
- нормативність (право складається з норм права (правил поведінки), які утворюють цілісну й організовану систему норм);
- системність (право є системою, у якій усі складові елементи (галузі, інститути, норми) є взаємоузгоджені та взаємопов'язані);
- загальнообов'язковість (право поширює свою дію на усіх учасників суспільних відносин);
- формальна визначеність (право закріплює норми в юридичних документах: законах, кодексах, указах, постановах, наказах тощо);
- вольовий характер (право є продуктом свідомості та волі людей);
- забезпеченість державою (право передбачає відповідальність перед державою у разі порушення норм права).

Сутність права

Право – особливий вид соціальних норм, що регулює усі сфери суспільних відносин; право – основа для виникнення держави; держава не може існувати без права; зовнішнім виявом права є юридичні документи (наприклад, закон); цінність права – це здатність права бути метою для задоволення потреб та інтересів людей. Право реалізується в житті людей через закони. Якщо право – це загальнообов'язкові правила поведінки, то закон – це форма, в якій вони існують у державі.

Під **соціальною цінністю права** розуміється його спроможність служити метою і засобом задоволення потреб та інтересів громадян.

1.4. Основні ознаки закону

Закон – це нормативно-правовий акт, який приймає парламент чи населення (референдум), має вищу юридичну силу для регулювання суспільних відносин.

Основні ознаки закону

Закон:

- є за змістом нормативно-правовим актом;
- є особливим різновидом правового акта – законодавчим актом;
- має вищу юридичну силу в системі нормативно-правових актів;
- приймає парламент держави або населення шляхом референдуму;
- містить первинні чи вихідні норми права;
- приймають з додержанням особливої законодавчої процедури;

- може бути замінений лише законом і перевірений на відповідність конституції.

Якщо норми права не записані у відповідний закон, ніхто не знатиме про їх існування і це унеможливить їх застосування, виконання і дотримання.

Добре відомо, що свобода кожного закінчується там, де починається свобода іншого. Тому право є поєднанням дозволів та заборон; заохочень та покращань; свободи та відповідальності особи.

2. Загальна характеристика держави. Держава і громадянське суспільство

2.1. Поняття держави

Французький король Людовік XIV казав, що «держави – це я». У повсякденному спілкуванні поняття «держави» може вживатися в таких значеннях, як влада, країна, суспільство, народ, батьківщина тощо.

Найповнішим визначенням є таке.

Держави – це здійснюваний за допомогою офіційних органів політико-територіальний спосіб організації публічної влади, що покликаний управляти суспільними процесами шляхом надання своїм велінням загальнообов'язкового характеру та можливість реалізації цих велінь за допомогою сили примусу.

Слід звернути увагу саме на те, що держави – це спосіб організації публічної влади, тобто офіційної влади.

Держави – суверенна політико-територіальна організація суспільства, що має владу, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спіранням, у разі потреби, на легальний примус.

Питання для самоконтролю:

1. Чому в суспільстві виникають правила? Навіщо вони потрібні?
2. Чому закони посідають важливе місце в нашому житті та в житті суспільства та держави?
3. В яких сферах життя суспільства діють правила?
4. Які правила характерні для різних сфер життя? Наведіть приклади.

Урок № 2

Тема: Поняття та ознаки правової держави

Мета: сформувані в учнів поняття правової держави, розкрити її ознаки; виховувати в учнів інтерес та переконаність у доцільності формування правової держави для кожної особи, для розвитку особистості.

2.2. Ознаки держави

Від інших об'єднань людей та суб'єктів політичного життя державу відрізняють певні ознаки.

Держави охоплює все населення країни в просторових межах. Територія є матеріальною основою існування держави. Територіальна ознака породжує громадянство.

Держава має спеціальний апарат управління – систему державних органів, що складаються з особливого розряду осіб, професіоналів з управління, що утримуються коштом суспільства заради їх управлінських функцій.

Держава має апарат легального примусу: збройні сили, установи і заклади примусового характеру (армія, поліція (міліція), тюремні і виправно-трудова установи тощо).

Держава в особі компетентних органів видає загальнообов'язкові юридичні норми (право), забезпечує їх реалізацію.

Держава має єдину грошову систему.

Держава має офіційну систему оподаткування і фінансового контролю.

Держава має суверенітет.

Держава має формальні реквізити – офіційні державні символи: прапор, герб, гімн.

2.3. Суверенітет та його види

Серед ознак держави є поняття, яке раніше не зустрічалося – суверенітет. Це поняття походить від французького слова «суверен», що означає «вищий», «верховний». Суверенітет буває трьох видів: народний, національний та державний.

Народний суверенітет – це повновладдя народу, який здійснює свою владу незалежно від інших соціальних сил.

Національний суверенітет – це здійснення нацією свого невід'ємного права на самовизначення.

Визначення державного суверенітету наведено в Декларації про державний суверенітет України, ухваленій від 16 липня 1990 р.

Державний суверенітет – це верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади держави в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх відносинах.

Ознаки державного суверенітету:

- верховенство (прерогатива влади) – відсутність іншої більш високої суспільної влади на території країни: державна влада може скасувати, визнати недійсним будь-який прояв усякої іншої суспільної влади;
- самостійність – можливість самостійно приймати рішення всередині країни і поза її межами за дотримання норм національного та міжнародного права;
- повнота (універсальність) – поширення державної влади на всі сфери державного життя, на все населення і громадські організації країни;
- неподільність влади держави в межах її території – одноосібність влади в цілому і лише функціональний її поділ на гілки влади: законодавчу, виконавчу, судову; безпосереднє здійснення владних велінь;
- незалежність у зовнішніх відносинах – можливість самостійно приймати рішення поза межами країни за дотримання норм міжнародного права і поважання суверенітету інших країн;

- рівноправність у зовнішніх відносинах – наявність у міжнародних відносинах таких прав і обов'язків, як і в інших країн.

2.4. Функції держави

Функції держави – основні напрямки і види діяльності держави, обумовлені її завданнями та цілями і такі, що характеризують її сутність.

Функції сучасної держави можна класифікувати за різними критеріями, що відображають різні аспекти її діяльності.

Форми здійснення функцій держави – це спеціальні аспекти її діяльності, за допомогою яких реалізуються державні функції. За правовими наслідками ці форми поділяються на правові й неправові (організаційні).

Правові форми – це такі види здійснення функцій держави, які тягнуть за собою правові наслідки. Існують різні види правових форм здійснення функцій держави – правотворча, управлінська (виконавчо-розпорядча), правоохоронна, правореалізаційна тощо.

Правотворча форма відображається в діяльності держави з підготовки і прийняття нормативно-правових актів та інших джерел права.

Управлінська форма характеризується діяльністю держави та її органів з оперативного застосування, виконання, використання й дотримання правових норм у процесі організації здійснення державних функцій.

Правоохоронна форма проявляється в організації охорони правових норм від правопорушень у контролі й нагляді за здійсненням законності, дисципліни і правопорядку.

Правозастосовна форма полягає в застосуванні правових норм і винесенні обов'язкових для виконання індивідуально-правових рішень.

2.5. Сутність держави

Щоб зрозуміти, що таке держава, необхідно з'ясувати її сутність.

Сутність держави – це внутрішній зміст її діяльності, який виражає єдність загальносоціальних і вузькокласових інтересів громадян. **Іншими словами, сутність держави – це основна властивість держави, що визначає її зміст, мету, функції.**

Держава в сучасних теоріях трактується як надкласова, що виражає інтереси всіх верств суспільства. Вона називається соціальною правовою державою, державою соціальної демократії. **Соціальна правова держава** передбачає наявність громадянського суспільства, де громадянин – суб'єкт права – є вільною, автономною особою.

Існування правової держави неможливе без громадянського суспільства.

Громадянське суспільство – система взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об'єднань, що добровільно сформувалися та перебувають у відносинах конкуренції і солідарності, поза безпосереднім втручанням держави, покликаної створювати умови для їхнього вільного розвитку.

Правова держава повинна орієнтуватися в першу чергу на інтереси громадянського суспільства. Таким чином, взаємовідносини правової держави і громадянського суспільства здійснюються на основі права і є співробітництвом, а не нав'язуванням державної волі.

Питання для самоконтролю:

5. Що таке держава? Назвіть її ознаки.
6. Що таке суверенітет? Назвіть його види.
7. Що таке правова держава. Які її ознаки?
8. Які функції держави?
9. Що ми розуміємо під визначенням «державний суверенітет»?

Домашнє завдання

1. Опрацювати конспект уроку та дати відповіді на питання ПИСЬМОВО.

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту

natasha_poltavets@ukr.net.

У темі листа ОБОВ'ЯЗКОВО

**вказати ПБ, номер групи, номер уроку
і дату.**